



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Amplificatio virtutum. Capvt XLII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

conculcata sunt vbi crudelis isthæc, & inhumana mancipiorum domina, tanquam scæuus tyrannus, aut barbara quædam immanis, aut meretrix publica, & sumptuosa omnia dedecorat, conficit, & sexcentis obijcit periculis, ac pœnis eos, qui illi seruire in animum induxerunt. Cumque sit terribilis, acerba, crudelis, sæua, vultu barbarico, quin potius ferino, & quam lupus, ac leo tetriore; manufacta tamen, & expetenda, & melle dulcior suis captiuis esse videtur: cum etiam gladios, & arma quotidie cõtra eos cudad, ac barathra effodiat; ad præcipitia ducat, & scopulos, infinita supplicij retia taxat, beatos eos tamen præstare censetur, tum ipsis captis, tum ijs, qui in eodem laqueos se induunt, æque, vt in cloaca, & cœnoscus cum voluptate, & delicijs voluntatur, aut, vt scarabei in stercore continenter versantur. Ita etiam auaritia capti istis animalibus sunt miseriore.

Amplificatio gula, & ebrietatis, per congeriem.

D. Chrysostomus tract. quod nemo læditur nisi à seipso. pag. 580.

CAPVT XLII.

ΟΙ πρὸς διαμεμεθμένῳ τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῷ σπλάχνῳ κατακέμενοι, καὶ διὰ τὰ δέπνῳ τοῖς ἀγίοις συνάπτοντες, καὶ τὴν γαστέρα διαρρηγόντες, καὶ τὰς ἀφῳήσεις πειρῶντες, καὶ τὰ ὑπερβόλια τῶν ἐδεσμάτων φορτίῳ τὸ πλοῖον καταποντίζοντες, καὶ ὑπερβαῖον ποιῶντες τὴν ναῦν καὶ κατὰ κερὲν ἐν ναυαγίῳ τῷ τῷ σώματι κατακλύζοντες αὐτὴν καὶ πέδας, καὶ χειροπέδας, καὶ γλωσσοπέδας ὀπινῶντες, καὶ ἅπαν αὐτῶν καταδεσμένους τὸ σῶμα ἀλύσεισιν σιδηρῶς χαλεπωτέρῳ δεσμῷ τῷ τῷ μέθῃ, καὶ τῷ βροφῆ, καὶ μὴ τῷ ὀνειράτων ἀπῳηλαγμένοι φοβερῶν τῷ τε μαυνομένων ὄντες ἀλλοτρίοι, καὶ ἀυδαίρετόν ἕνα δαίμονα ἐπιστάγοντες τῇ ψυχῇ, καὶ γέλωτος προκέμενοι τῷ θεῷ τῷ οἴκετῶν, μάλλον ἢ καὶ βαγαδία, καὶ δακρύων ὑπόθεσις τῷ ἐπιεικτέροις αὐτῶν, καὶ μηδὲν εἰδότες τῶν παρόντων, μὴτε εἰπεῖν τι καὶ ἀχρεῖα δυνάμενοι, ἀλλὰ φορῶντες ἀπο τῶν σπλάχνῳ ἐπὶ τὴν κλίνην ἀγορῶν:

Eadem latinitate donat.

Qui ad dimensum diem super thoros accumbunt, cœnas cum prædijs copulant, ventrem disrumpunt, sensus deprauant, immodico ciborum onere nauigium demergunt, sentinam inexhaustam, & exundantem reddunt, & tanquam in corporis naufragio nauem vndis obruant, pedicas, manicas, & linguæ vincula necant, totumque corpus suum vinciunt vinculo ebrietatis, & luxus, grauiore, quam ferrea catena, ac nec synecurum, & purum capiunt somnum, neq; ab horribilibus insomnijs liberi sunt, furentibusq; miseriore, voluntarium quendam demonem in animum inducunt, risui spectantium famulorum expositi, imò etiam luctui, & lachrymis meliorum inter eos; neminem noverunt eorum, qui ad sunt, neque dicere quid, neque audire possunt, sed inter gestantium manus, a toris, ad lectulum feruntur.

Ebrietas demon voluntarius.

Amplificatio virtutum.

CAPVT XLII.

Amplificatio virtutum & rerum laudatarum conformari poterit ad hæc exempla Ciceronis.

Domuisti gentes immanitate barbaras, *Laus C.* multitudinem innumerabiles, locis infinitas, *mentia pro* omni copiarum genere abundantes; sed tamen *Marcello.* ea vicisti, quæ & naturam, & conditionem vt vinci possent, habebant. Nulla est enim tantavis, tantaque copia, quæ non ferro ac viribus debilitari frangique possit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem, non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem: hæc qui faciat, non ego cum suminis viuis comparo, sed simillimum Deo iudico.

Laus Philosophia, usculana.

O vitæ Philosophia dux! o virtutis indagatrix, expultrixque viroꝝ! quid non modo nos, sed omnium vitæ hominum sine te esse potuisset: tu vrbes peperisti; tu dissipatos homines in societatem vitæ conuocasti; tu eos inter se primo domicilijs, deinde coniugijs, tum literarum, & vocum communione iunxisti; tu inuentrix legum, tu magistrarum & disciplina fuiti. Ad te confugimus, à te opem petimus: tibi nos totos tradimus. Est



autem vnus dies bene, & ex præceptis tuis actus peccanti, immortalitati anteposendus. Cuius igitur potius opibus vitamur, quam tuis: quæ & vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti.

Virtus imperatoris.

Ego sic existimo, in summo Imperatore quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quis igitur scientior vnquam aut fuit, aut esse debuit? qui e ludo atque pueritiæ disciplina, bello maximo atque acerrimis hostibus ad patris exercitum, atque in militia disciplinam profectus est, qui extrema pueritia miles fuit summi imperatoris, incunte adolescentiæ maximi ipse exercitus imperator: qui sæpius cum hoste confluxit, quam quisquam cum inimico concertauit; plura bella gessit, quam ceteri legerunt; plures prouincias confecit, quam alij concupierunt, cuius adolescentiæ ad scientiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperijs; non offensionibus belli, sed victorijs; non stipendijs, sed triumphis est tradita.

Item. Non enim illæ sunt solæ virtutes imperatoris, quæ vulgo existimantur, labor in negotio, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in prouidendo; quæ tanta sunt in hoc vno, quanta in omnibus reliquis imperatoribus, quos aut vidimus, aut audiimus, non fuerunt.

De diminutione.

CAPVT XLIII.

Verum cum multa de amplificationibus apud Rhetores passim occurrant, mirum est, cur de diminutione permulti nihil attingant, siue quod ab eloquentiâ hanc rerum extenuationem alienam esse putent, siue quod nullam esse artem diminutionis existiment.

Ego verò sic arbitror, & istam quam vocant *uicium* prudentissimæ partem esse eloquentiæ, & eius artificium minimè negligendum. Occurrunt autem sæpe tempora minuendi, quorum imprimis haberi oportet rationem.

Et illud quidem frequentissimum est,

cum ab aduersario contra rem nostram est aliquid copiosius exaggeratum, quod infringi, atque comminui multis modis solet: vel enim dicemus calentem adhuc. Rhetorum studijs hominem suo ingenio plenius indulgisse, similem videri circulatoribus, qui mansuetas circumducunt belluas, cum verò, & scriptis programatis, & crebro tympanorum sonitu ad videndam eximie magnitudinis belluam omnes inuitarint; degenerem feram, & vt aiunt, murem pro leone ostentant. Sic illum diti verboso ambitu perstrepiuisse, vt rem paruum extolleret, sed omnia in eius contemptum refundi, non fieri verbis elephantos, ex culicibus manere semper eadem rerum pretia, siue quis attollat, siue detrahat. Aduersarium intemperanter abusiui auribus grauissimorum hominum, quibus id persuaderi posse existimauit, quod vix mulierularum, aut puerorum crudelitati insinuaret.

Deinde, si quæ asserti possit comparatio, in qua ea ipsa, quæ ad rem attollendam magnificentissimis verbis prædicauit, per antiagogem rei vilissimæ, vel haud ita laudatam tribuamus, & risum inde excitare possimus auditorum, quod sæpe fit, perit tota illa, quæ ab aduersarijs est conformata magnitudinis species, & in fumos euanescit. Vt si quis formam aliquam pulcherrimi corporis exquisitis orationis pigmentis ornari, nos deinde irridendo eadem de olla diei posse demonstremus, vel si operosissimum Regis alicuius Mausolæum amplissimis verbis extulerit, nos muscam nobilium sepulcrum ostendamus, quod ingeniosissime fecit Martialis, vbi agit de vipera in succino sepulta, l. 4. ep. 48.

Flentibus Heliadum cunctis dum Vipera serpit,

Fluxit in obstantem succina gemma feram.

Quæ dum miratur pinguis se rore teneri:

Concristo riguit vincita repente gelu.

Nec tibi regale placeas Cleopatra, sepulchros:

Vipera si tumulo nobi iore iacet.

Sic & Cupidinem Deorum potentissimum cum aliqui verbosissima oratione laudasset; Bellissime retorquens aduersarius cum vespa contulit: *Alas habet, & Vespa: velum habet, & Vespa,* & cætera, quæ in eodem argumento dici possunt.

Vel si quæ ab aduersario dicta sunt, omnes veritatis habent numeros, non rectè, aut securè confutari possunt; tunc, aut dicendi modus erit perstringendus, aut otiosa oratio vellenda.